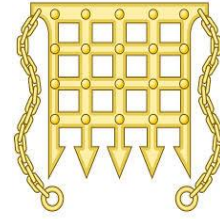

Μιλτιάδης Μιλτιάδου
Λέκτορας Ασφαλιστικού Ινστιτούτου Κύπρου
Ανεξάρτητος Σύμβουλος Ασφαλίσεων
και Διαχείρισης Κινδύνων
miltonm@cytanet.com.cy

Η ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΗΣΗΣ ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΗΡΕΙΑ

Εισαγωγή

Η κατανάλωση οινοπνευματωδών ποτών, ναρκωτικών και φαρμάκων μπορεί να επηρεάσει την κρίση του οδηγού και το χρόνο αντίδρασης του. Η οδήγηση υπό την επήρεια (driving under the influence) ή σε κατάσταση μέθης (driving while intoxicated) μπορεί να βάλει σε κίνδυνο τη ζωή του ίδιου του οδηγού και των επιβατών του αλλά και των άλλων χρηστών των οδών (οδηγών και επιβατών άλλων οχημάτων, πεζών, δικυκλιστών). Γι' αυτό τα κράτη ποινικοποιούν την οδήγηση υπό την επήρεια και θεσπίζουν όρια για την κατανάλωση αλκοόλ από τους οδηγούς.

Σύμφωνα με την Αστυνομία Κύπρου η οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλης αποτελεί την κύρια αιτία πρόκλησης θανατηφόρων τροχαίων συγκρούσεων στην χώρα μας. Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ποσοστό γύρω στο 25% όλων των θανατηφόρων τροχαίων δυστυχημάτων, οφείλεται στην οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλης.

Όπως σημειώνει η Αστυνομία, ουσίες όπως η αλκοόλη συμβάλλουν στη μείωση της νοητικής και ψυχολογικής προσπάθειας που καταβάλλεται κατά την οδήγηση και στη μείωση της απόδοσης και των ικανοτήτων του οδηγού, με αποτέλεσμα να αυξάνεται ο κίνδυνος εμπλοκής σε τροχαία σύγκρουση.

Η ασφαλιστική βιομηχανία ασφαλώς ενδιαφέρεται για τη μείωση των ατυχημάτων που οφείλονται σε οδήγηση υπό την επήρεια και επικροτεί και συνδράμει στις εκστρατείες της Αστυνομίας.

Στην Κύπρο τα περισσότερα ασφαλιστήρια μηχανοκινήτων περιέχουν τη γνωστή εξαίρεση της οδήγησης υπό την επήρεια που αποτελεί το αντικείμενο της μελέτης αυτής.

Η δικαιολογία που προβάλλουν οι ασφαλιστικές εταιρείες που υιοθετούν την εξαίρεση είναι ότι η οδήγηση υπό την επήρεια οινοπνευματωδών ποτών και αλκοόλης είναι παράνομη και ηθικά απαράδεκτη και ότι η εξαίρεση αποσκοπεί στον περιορισμό της οδήγησης υπό την επήρεια. Όμως, η αίσθηση που επικρατεί είναι ότι ο πραγματικός τους στόχος είναι η μείωση των ποσών που εκταμιεύονται σε σχέση με απαιτήσεις. Πολλοί φοβούνται ότι η εξαίρεση αυτή μπορεί να καταστεί η κερκόπορτα για άλλους περιορισμούς της κάλυψης όταν παραβιάζονται κανόνες οδικής κυκλοφορίας, π.χ. εξαίρεση όταν ο οδηγός υπερβαίνει το νόμιμο όριο ταχύτητας, όταν μιλά από κινητό τηλέφωνο κλπ. Ήδη τα περισσότερα Κυπριακά ασφαλιστήρια περιλαμβάνουν περιορισμούς της κάλυψης όταν οι επιβάτες είναι υπεράριθμοι ή παράνομοι (π.χ. μεταφέρονται στην κάσα διπλοκάμπινου).

Όπως θα δούμε παρακάτω με την εξαίρεση στην πραγματικότητα εκείνο που περιορίζεται σημαντικά είναι η προσφερόμενη κάλυψη. Ο συνδυασμός της εξαίρεσης με το δικαίωμα ανάκτησης αφήνουν σοβαρά εκτεθειμένο τον κάτοχο του ασφαλιστηρίου και τους εξουσιοδοτημένους οδηγούς του ασφαλισμένου οχήματος.

Τι προβλέπει η Ευρωπαϊκή Νομοθεσία / Νομολογία

Η Οδηγία 2009/103/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009 , σχετικά με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων και τον έλεγχο της υποχρέωσης προς ασφάλιση της ευθύνης αυτής, καταρχήν δεν περιέχει διάταξη που να αφορά γενικά την εξαίρεση της οδήγησης σε κατάσταση μέθης.

Το άρθρο 3 της Οδηγίας Μηχανοκινήτων επιβάλλει την υποχρέωση ασφάλισης των οχημάτων:

Κάθε κράτος μέλος λαμβάνει, υπό την επιφύλαξη εφαρμογής του άρθρου 5, όλα τα κατάλληλα μέτρα ώστε η αστική ευθύνη, η σχετική με την κυκλοφορία οχημάτων με συνήθη στάθμευση στο έδαφός του να καλύπτεται από ασφάλιση.

Το άρθρο 13 της Οδηγίας Μηχανοκινήτων ρυθμίζει τις ρήτρες αποκλεισμού:

1. Κάθε κράτος μέλος λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να θεωρείται, για την εφαρμογή του άρθρου 3, ανίσχυρη όσον αφορά την προσφυγή τρίτων θυμάτων ατυχήματος, κάθε διάταξη του νόμου ή συμβατική ρήτρα που περιλαμβάνεται σε ασφαλιστήριο συμβόλαιο εκδιδόμενο σύμφωνα με το άρθρο 3 και αποκλείει την ασφάλιση της χρήσης ή της οδήγησης οχημάτων από πρόσωπα:
 - α) στα οποία δεν έχει επιτραπεί ρητά ή σιωπηρά η χρήση ή η οδήγηση·
 - β) τα οποία δεν διαθέτουν άδεια οδήγησης του σχετικού οχήματος·
 - γ) τα οποία δεν έχουν συμμορφωθεί με τις εκ του νόμου υποχρεώσεις τεχνικού χαρακτήρα που αφορούν την κατάσταση και την ασφάλεια του εν λόγω οχήματος.

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ερμηνεύοντας αυτές τις διατάξεις στην υπόθεση **Ruiz Bernaldez C-129/94**, αποφάσισε ότι:

... η σύμβαση υποχρεωτικής ασφαλίσεως δεν μπορεί να προβλέπει ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, και ιδίως στην περίπτωση κατά την οποία ο οδηγός του οχήματος τελούσε σε κατάσταση μέθης, ο ασφαλιστής δεν υποχρεούται να καταβάλει αποζημίωση για τις σωματικές βλάβες και τις υλικές ζημιές που προκλήθηκαν σε τρίτους από το ασφαλισμένο όχημα. Η σύμβαση υποχρεωτικής ασφαλίσεως μπορεί όμως να προβλέπει ότι, στις περιπτώσεις αυτές, ο ασφαλιστής θα έχει δικαίωμα αναγωγής κατά του ασφαλισμένου.

Αυτό σημαίνει ότι με βάση το Δίκαιο της ΕΕ οι ασφαλιστικές εταιρείες μηχανοκινήτων:

- επιτρέπεται να εξαιρούν από την υποχρεωτική κάλυψη έναντι τρίτου την οδήγηση υπό την επήρεια,
- δεν δύνανται να επικαλεστούν την εν λόγω εξαίρεση έναντι του θύματος - οφείλουν να πληρώσουν τη νόμιμη απαίτηση του, και
- αφού πληρώσουν, δικαιούνται να στραφούν εναντίον του κατόχου του ασφαλιστηρίου ή του εξουσιοδοτημένου οδηγού για ανάκτηση.

Τι προβλέπει η Κυπριακή Νομοθεσία / Νομολογία

Ο περί Μηχανοκινήτων Οχημάτων (Ασφάλιση Ευθύνης έναντι Τρίτου) Νόμος του 2000 (96(I)/2000) περιλαμβάνει διατάξεις για ανίσχυρους όρους.

Το άρθρο 9 ρυθμίζει την ακύρωση περιορισμών σε ασφαλιστήρια στην έκταση που καλύπτουν ευθύνη έναντι τρίτου:

9. Όταν πιστοποιητικό ασφάλισης εκδόθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου αυτού προς όφελος του προσώπου που ασφαλίσθηκε, το ασφαλιστήριο στην έκταση που φέρεται να περιορίζει την ασφάλιση του προσώπου που ασφαρίζεται με αυτό αναφορικά με τα πιο κάτω ζητήματα θα είναι χωρίς ισχύ σχετικά με τις υποχρεώσεις που απαιτείται να καλύπτονται από το ασφαλιστήριο ... -

(α) Την ηλικία ή φυσική ή **πνευματική κατάσταση** προσώπων που οδηγούν το μηχανοκίνητο όχημα...

Η επιφύλαξη του άρθρου 9 προβλέπει ότι ο ασφαλιστής δύναται να ανακτήσει τα ποσά που πλήρωσε από το πρόσωπο του οποίου η ευθύνη καλυπτόταν από το ασφαλιστήριο.

Ο όρος «πνευματική κατάσταση» περιλαμβάνει και την κατάσταση μέθης¹ και έτσι η Κυπριακή Νομοθεσία συνάδει με το Δίκαιο της ΕΕ και συγκεκριμένα με την Οδηγία Μηχανοκινήτων και την ερμηνεία που δόθηκε στην υπόθεση *Bernaldez* (πιο πάνω).

Τα περισσότερα ασφαλιστήρια μηχανοκινήτων στην Κύπρο περιέχουν τόσο εξαίρεση για την οδήγηση υπό την επήρεια όσο και ρήτρα ανάκτησης. Τα ζητήματα της εξαίρεσης και της ανάκτησης απασχόλησαν τα Κυπριακά Δικαστήρια.

Στην υπόθεση ***Μινέρβα Ασφαλιστική Εταιρεία Δημόσια Λτδ v. Αριστοκλή Αβραάμ, Αρ. Αγωγής 4027/06, ημερομηνίας 19.12.2009***, ο κάτοχος του ασφαλιστηρίου βρέθηκε ένοχος σε κατηγορία οδήγησης υπό την επήρεια οινοπνευματωδών ποτών. Ένα από τα ευρήματα του δικαστηρίου ήταν ότι ασφαλιστική εταιρεία πλήρωσε ως «ενδιαφερόμενος ασφαλιστής» την απαίτηση του θύματος.² Στην αγωγή για ανάκτηση από τον κάτοχο του ασφαλιστηρίου το δικαστήριο αποφάσισε η ασφαλιστική εταιρεία απέδειξε όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για την ικανοποίηση της απαίτησης της, ειδικότερα:

- την ύπαρξη ασφάλισης με τον εναγόμενο,
- την παραβίαση όρου του συμβολαίου και δη ότι ο κάτοχος του ασφαλιστηρίου οδηγούσε υπό την επήρεια αλκοόλης,
- την καταβολή αποζημιώσεων σε τρίτο πρόσωπο εξαιτίας συμπεριφοράς του κατόχου του ασφαλιστηρίου,
- ειδοποίηση προς τον κάτοχο του ασφαλιστηρίου περί της πληρωμής πριν γίνει, και
- δικαίωμα ανάκτησης από τον κάτοχο του ασφαλιστηρίου του ποσού που κατέβαλε η ασφαλιστική εταιρεία στο θύμα με βάση τον όρο του ασφαλιστηρίου.

¹ *Louden v. British Merchants Insurance Co* (1961) 1 WLR 798

Tan Ryan v. Lua Ming Feng Alvin (2011) SGHC 151

² Πρόκειται περί νομικού σφάλματος. Στην πραγματικότητα πλήρωσε ως «θέσμιος ασφαλιστής» με βάση το Νόμο και όχι ως «ενδιαφερόμενος ασφαλιστής» με βάση την Εσωτερική Συμφωνία του TAMO με τα μέλη του.

Στην υπόθεση *Μινέρβα Ασφαλιστική Εταιρεία Δημόσια Λτδ ν. Γιώργος Ζαχαριάδης, Αρ. Αγωγής 3107/2011, ημερομηνίας 08.04.2015*, ο κάτοχος του ασφαλιστηρίου παραδέχθηκε ενοχή για οδήγηση ενώ το ποσοστό αλκοόλης στο αίμα του υπερέβαινε το όριο που καθόριζε ο νόμος. Το δικαστήριο έκρινε ότι «εφόσον οι ζημιές που αποζημιώθηκαν με τα ποσά αυτά εξαιρούνταν από την ασφαλιστική κάλυψη του ασφαλιστηρίου συμβολαίου, ο ασφαλισμένος οφείλει να τα καταβάλει πίσω στην ασφαλιστική εταιρεία και η ασφαλιστική εταιρεία δικαιούται σε επιστροφή τους». Έτσι, τα Κυπριακά Δικαστήρια επιβεβαίωσαν τη νομιμότητα της εξαίρεσης της οδήγησης υπό την επήρεια, την υποχρέωση της ασφαλιστικής εταιρείας του υπαίτιου οδηγού να αποζημιώσει το θύμα και το δικαίωμα της ασφαλιστικής εταιρείας προς ανάκτηση.

Η λειτουργία της εξαίρεσης μπορεί να έχει σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις στον οδηγό ή τον ασφαλισμένο. Τα δικαστήρια επιδικάζουν ποσά που δεν είναι ευκαταφρόνητα. Σε μια υπόθεση οδικής σύγκρουσης το Επαρχιακό Δικαστήριο Λάρνακας εξέδωσε εκ συμφώνου απόφαση επιδικάζοντας €2.300.000 αποζημιώσεις με τόκο 8% και €200.102 έξοδα.³ Σε άλλη υπόθεση τροχαίου ατυχήματος στη Λάρνακα, Αγγλικό δικαστήριο εξέδωσε εκ συμφώνου απόφαση επιδικάζοντας £2.750.000 αποζημιώσεις και £450.000 έξοδα (οδηγός και θύμα ήταν Άγγλοι υπήκοοι).⁴

Παρόλο που δεν υπάρχει επιστημονική ανάλυση, η γενική εντύπωση είναι ότι η αποτρεπτική αξία της εξαίρεσης είναι ανύπαρκτη. Οι οδηγοί που αποφεύγουν να πιουν μάλλον ανησυχούν ότι θα υποστούν τις ποινές της νομοθεσίας παρά το ότι θα αποστερηθούν την ασφαλιστική τους κάλυψη.

Τα σχετικά Ποινικά Αδικήματα

Το άρθρο 5 του περί Οδικής Ασφαλείας Νόμου του 1986 (Ν.174/86) προβλέπει ότι ο οδηγός οχήματος οποίος έχει καταναλώσει ποσότητα αλκοόλης ώστε η αναλογία αλκοόλης στην εκπνοή ή το αίμα του να υπερβαίνει το καθορισμένο όριο, διαπράττει ποινικό αδίκημα. Το καθορισμένο γενικό όριο είναι:

- (α) 22 εκατομμυριοστά του γραμμαρίου (microgrammes) αλκοόλης σε 100 χιλιοστά του λίτρου (millilitres) εκπνοής, ή
- (β) 50 χιλιοστά του γραμμαρίου (milligrammes) αλκοόλης σε 100 χιλιοστά του λίτρου (millilitres) αίματος.

Για τις ακόλουθες κατηγορίες καθορίζεται χαμηλότερο όριο 9 εκατομμυριοστά και 20 χιλιοστά αντίστοιχα:

- Καταδικασθέντες για κατανάλωση αλκοόλης πέραν του γενικού ορίου.
- Κάτοχοι άδειας οδήγησης μαθητευομένου.
- Πρόσωπα που οδηγούν όχημα της κατηγορίας L1e μέχρι L7e (μοτοποδήλατα, μοτοσικλέτες, τρίκυκλα, τετράτροχα).
- Πρόσωπα που οδηγούν όχημα της κατηγορίας N2 (μεταφορά εμπορευμάτων από 3.5 τόνους μέχρι 12 τόνους), N3 (μεταφορά εμπορευμάτων πέραν των 12 τόνων), M2 (μεταφορά πέραν των οκτώ προσώπων μέχρι 5 τόνους) ή M3 (μεταφορά πέραν των οκτώ προσώπων πέραν των 5 τόνων).
- Οδηγοί ταξί.
- Οδηγοί οχημάτων που μεταφέρουν επικίνδυνο εμπόρευμα.

³ *Κωνσταντίνου ν. Jarjisian, Αρ. Αγωγής 498.2007, 12.2.2009*

⁴ *McConville v. 1. Stevenson, 2. Pancyprian Insurance (unpublished) 11.4.2013*

Το εν λόγω αδίκημα διαπράττεται από τον οδηγό οχήματος απλώς με την κατανάλωση αλκοόλης πέραν του καθορισμένου ορίου χωρίς να εξετάζεται η οδηγική του συμπεριφορά ή οποιοσδήποτε άλλος παράγοντας.

Το άρθρο 11 Β του περί Οδικής Ασφαλείας Νόμου του 1986 (Ν.174/86) προβλέπει ότι ο οδηγός οχήματος που τελεί υπό την επήρεια ναρκωτικών διαπράττει ποινικό αδίκημα. Το άρθρο 11 Ε (1) διαλαμβάνει ότι για σκοπούς απόδειξης της διάπραξης του αδικήματος λαμβάνονται υπόψη μόνο τα αποτελέσματα της εργαστηριακής εξέτασης ανεξάρτητα από την ποσότητα των ναρκωτικών. Το αδίκημα αυτό διαπράττεται από τον οδηγό απλώς με χρήση ναρκωτικών, και πάλιν χωρίς να εξετάζεται η οδηγική συμπεριφορά ή άλλος παράγοντας. Με άλλα λόγια η Κυπριακή Δημοκρατία έχει υιοθετήσει πολιτική «μηδενικής ανοχής» ποινικοποιώντας εν γένει την οδήγηση μετά τη χρήση ναρκωτικών.

Το άρθρο 9 (1) του περί Μηχανοκινήτων Οχημάτων και Τροχαίας Κινήσεως Νόμου του 1972 (Ν. 86/72) προβλέπει ότι ο οδηγός οχήματος ο οποίος τελεί υπό την επήρεια οινοπνευματωδών ποτών, ναρκωτικών ή φαρμάκων κατά τρόπον ώστε η ικανότητα του προς ασφαλή οδήγηση να είναι ελαττωμένη, διαπράττει ποινικό αδίκημα.

Τα συστατικά στοιχεία του αδικήματος είναι τα εξής:

- (α) Ο κατηγορούμενος οδηγεί ή αποπειράται να οδηγήσει μηχανοκίνητο όχημα,
- (β) σε οδό ή άλλο δημόσιο χώρο,
- (γ) τελεί υπό την επήρεια οινοπνευματωδών ποτών, ναρκωτικών ή φαρμάκων,
- (δ) κατά το χρόνο της οδήγησης η ικανότητα του για ασφαλή οδήγηση είναι ελαττωμένη.

Εκείνο που ποινικοποιείται εδώ δεν είναι η κατανάλωση οινοπνευματωδών ποτών, η χρήση ναρκωτικών ή η λήψη φαρμάκων, αλλά η ελάττωση της ικανότητας ασφαλούς οδήγησης εξαιτίας τους. Γι' αυτό δεν αρκεί μόνο η προσκόμιση μαρτυρίας περί κατανάλωσης οινοπνευματωδών ποτών ή χρήσης ναρκωτικών ή λήψης φαρμάκων. Θα πρέπει να κατατεθεί επιπρόσθετη μαρτυρία που να αποδεικνύει την ελάττωση της ικανότητας για ασφαλή οδήγηση. Επισημαίνεται ότι το αδίκημα διαπράττεται ανεξάρτητα από την ποσότητα των οινοπνευματωδών ποτών που καταναλώθηκαν, των ναρκωτικών που χρησιμοποιήθηκαν ή των φαρμάκων που λήφθηκαν.

Στην υπόθεση **Σάββα ν. Αστυνομίας (2000) 2 ΑΑΔ 115** αποφασίστηκε ότι ο τρόπος οδήγησης του αυτοκινήτου, το ότι ο οδηγός μύριζε έντονα οινοπνεύμα σε συνδυασμό προς τη μαρτυρία για κατανάλωση αλκοόλ και η συμπεριφορά του, αποδείκνυαν χωρίς καμιά αμφιβολία τη μειωμένη ικανότητα οδήγησης του οχήματος του λόγω του οινοπνεύματος. Για να αποδειχθεί ότι κάποιος οδηγούσε υπό την επήρεια οινοπνεύματος δεν απαιτείται η προσκόμιση επιστημονικής μαρτυρίας. Ο επηρεασμός αποδεικνύεται και με μαρτυρία για ασταθή οδήγηση ή δυστύχημα στο οποίο δεν θα εμπλεκόταν κανονικός οδηγός μαζί με μαρτυρία για κατανάλωση οινοπνεύματος και περαιτέρω μαρτυρία για την κατάσταση του οδηγού και πως αυτή οφείλεται σε οινοπνεύμα και όχι σε ασθένεια. Η απόφαση αυτή θεωρείται αυθεντία και ακολουθείται σταθερά από τα Κυπριακά δικαστήρια.⁵

⁵ *Χάρης Φωτίου ν. Αστυνομίας, Έφεση Αρ. 192/2014, 16.9.2015*

Αστυνομικός Διευθυντής Λευκωσίας ν. Χρίστου Ανδρέου, Αρ. Υπόθεσης 7593/2016, 8.3.2018

Αστυνομικός Διευθυντής Λευκωσίας ν. Ανδρέας Ξυψιτής, Αρ. Υπόθεσης 6495/2016, 5.2.2018

Δημοκρατία ν. Ιωάννη Κυριακίδη, Αρ. Υπόθεσης 22566/15, 29.6.2017

Αστυνομικός Διευθυντής Πάφου ν. Σάλικο Κοσμίδη Αρ. Υπόθεσης 9886/2009, 11.12.2012

Αστυνομικός Διευθυντής Λάρνακος ν. Ελευθέριος Παναγή, Αρ. Υπόθεσης 737/10, 28.9.2010

Τα ναρκωτικά είναι ελεγχόμενες ουσίες που καθορίζονται στον περί Ναρκωτικών Φαρμάκων και Ψυχοτρόπων Ουσιών Νόμο του 1977. Παραδείγματα ναρκωτικών που επηρεάζουν την οδήγηση είναι η κάνναβη, η έκσταση και άλλες αμφεταμίνες, η κοκαΐνη και τα οπιοειδή (ηρωίνη).⁶

Σε μια πρόσφατη υπόθεση θανατηφόρου ατυχήματος το Κακουργιοδικείο Λεμεσού βρήκε ένοχο τον οδηγό σε διάφορες κατηγορίες μεταξύ των οποίων και οδήγηση υπό την επήρεια κοκαΐνης κατά τρόπο που ενώ οδηγούσε η ικανότητα του για ασφαλή οδήγηση ήταν ελαττωμένη.⁷

Τα φάρμακα είναι συνταγογραφημένα ή μη συνταγογραφούμενα (over the counter). Οι κυριότερες κατηγορίες φαρμάκων με αρνητικές επιπτώσεις για την οδήγηση είναι ισχυρά αναλγητικά, σιρόπια βήχα, αντιεμετικά – αντισταμινικά, ψυχοφάρμακα (αντικαταθλιπτικά, αγχολυτικά, διεγερτικά, νευροληπτικά, ανορεξιογόνα), υπνωτικά, αντιεπιληπτικά, αντιυπερτασικά, αντιπαρκινονσικά, αντιπηκτικά, αντιδιαβητικά (ινσουλίνη), κεντρικώς δρώντα μυοχαλαρωτικά, τοπικά αναισθητικά, τοπικά φάρμακα για τα μάτια, ορισμένα φυτικά φάρμακα (π.χ. που περιέχουν εφεδρίνη, Ma-Huang).⁸

Δεν έχω εντοπίσει απόφαση Κυπριακού Δικαστηρίου που να καταδικάζει οδηγό ότι τελούσε υπό την επήρεια φαρμάκων κατά τρόπον ώστε η ικανότητα του προς ασφαλή οδήγηση να είναι ελαττωμένη. Στην Ελλάδα το Εφετείο έκρινε αποκλειστικώς υπαίτιο τον οδηγό μοτοσυκλέτας ο οποίος υπό την επήρεια μιρταζαπίνης και αμφινοφλουνι-τραπεζάμης (αντικαταθλιπτικά φάρμακα που επηρεάζουν την ετοιμότητα και την εγρήγορση) προσέκρουσε σε άλλο όχημα.

Η Τυποποιημένη Εξαίρεση στο Πρότυπο Κυπριακό Ασφαλιστήριο Μηχανοκινήτων

Ο Σύνδεσμος Ασφαλιστικών Εταιρειών είχε δημοσιεύσει πριν αρκετά χρόνια πρότυπα ασφαλιστήρια μηχανοκινήτων τα οποία περιείχαν την πιο κάτω εξαίρεση:

Η Εταιρεία δεν θα έχει ευθύνη να παρέχει κάλυψη (to indemnify) –
(α) στον οδηγό, αν αυτός βρίσκεται υπό την επήρεια οινόπνευματων ποτών ή φαρμάκων ή ναρκωτικών,
(β) στον Ασφαλισμένο, αν αυτός γνώριζε ότι ο οδηγός βρισκόταν υπό την επήρεια οινόπνευματων ποτών ή φαρμάκων ή ναρκωτικών,
και ο οδηγός αυτός καταδικάστηκε από Ποινικό Δικαστήριο ότι οδηγούσε υπό την επήρεια αυτή ή υπήρχε επαρκής μαρτυρία βάσει της οποίας θα μπορούσε να καταδικαστεί.

Προσέξτε ότι για να δυνηθεί η ασφαλιστική εταιρεία να επικαλεστεί την εξαίρεση πρέπει να εκπληρωθεί η προϋπόθεση της καταδίκης ή επαρκούς μαρτυρίας για καταδίκη, η οποία προϋπόθεση ισχύει τόσο για τον οδηγό όσο και για τον ασφαλισμένο (κάτοχο του ασφαλιστηρίου).

Το Επαρχιακό Δικαστήριο Λεμεσού είχε την ευκαιρία να ερμηνεύσει την εν λόγω εξαίρεση στην υπόθεση **Commercial General Insurance Ltd v. Ανδρέα Τουμάζου κ.ά., Αρ. Αγωγής 1994/10, ημερομηνίας 28.09.201**, όπου η ασφαλιστική εταιρεία δοκίμασε να ανακτήσει τις

⁶ Αλκοόλη, Φάρμακα, Ναρκωτικά και Οδήγηση, Έκδοση του Γενικού Χημείου του Κράτους

⁷ Δημοκρατία v. Ιωάννη Κυριακίδη, Αρ. Υπόθεσης 22566/15, 29.6.2017

⁸ Αλκοόλη, Φάρμακα, Ναρκωτικά και Οδήγηση, Έκδοση του Γενικού Χημείου του Κράτους

καταβληθείσες αποζημιώσεις από την ιδιοκτήτρια του αυτοκινήτου ως ασφαλισμένη και από τον εμπλεκόμενο εξουσιοδοτημένο οδηγό ως υπαίτιο του ατυχήματος. Ο οδηγός ύστερα από οδική σύγκρουση με μοτοποδήλατα υποβλήθηκε σε προκαταρκτικό και τελικό έλεγχο αλκοόλης με ενδείξεις 57 mg και 54 mg αντίστοιχα. Οι μηχανέςάλκοτεστ που χρησιμοποιήθηκαν κατά την ημέρα του ατυχήματος δεν ήταν δεόντως πιστοποιημένες. Ο οδηγός δεν καταδικάστηκε για αδίκημα σχετιζόμενο με οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλης – είχε καταχωρηθεί αναστολή της ποινικής δίωξης.

Το δικαστήριο εξήγησε ότι το δικαίωμα της ασφαλιστικής εταιρείας να αρνηθεί νόμιμα να παρέχει κάλυψη γεννάται:

- κατά πρώτο λόγο με την καταδίκη από ποινικό δικαστήριο για οδήγηση υπό την επήρεια οινόπνευματών ποτών, και
- κατά δεύτερο λόγο, στην περίπτωση που υπάρχει επαρκής μαρτυρία, βάσει της οποίας να μπορούσε πρόσωπο να καταδικαστεί.

Εφόσον δεν υπήρχε καταδίκη ο πρώτος λόγος για εξαίρεση από την υποχρέωση κάλυψης δεν είχε εφαρμογή.

Η αγωγή εναντίον της ασφαλισμένης απορρίφθηκε διότι δεν τέθηκε ενώπιον του δικαστηρίου μαρτυρία που να άπτεται έστω και έμμεσα ενδεχόμενης γνώσης της για την κατάσταση στην οποία ενδεχομένως να βρισκόταν ο οδηγός κατά τον ουσιώδη χρόνο του ατυχήματος.

Το δικαστήριο προχώρησε να εξετάσει κατά πόσο με την ενώπιον του αποδεκτή μαρτυρία ο οδηγός θα μπορούσε να καταδικαστεί για αδικήματα που σχετίζονται με την αλκοόλη.

Σε σχέση με το άρθρο 5 του Ν. 174/86 το δικαστήριο έκρινε ότι εφόσον οι συσκευέςάλκοτεστ δεν ήταν δεόντως πιστοποιημένες, οι ενδείξεις του ελέγχου αλκοόλης στον οδηγό δεν ήταν επαρκής μαρτυρία, βάσει της οποίας ποινικό δικαστήριο θα μπορούσε να τον καταδικάσει πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας.

Σε σχέση με το άρθρο 9 (1) του Ν. 86/1972 το δικαστήριο επεξήγησε ότι η μαρτυρία που δύναται να γίνει αποδεκτή θα πρέπει να περιλαμβάνει πέραν από την αναφορά στην εξωτερική εμφάνιση του οδηγού και στο πώς αυτή επηρέασε την ικανότητα του να οδηγεί για να αποδείξει το απαραίτητο συστατικό στοιχείο του αδικήματος, ήτοι της ελαττωμένης ικανότητας για οδήγηση. Στη υπόθεση αυτή δεν δόθηκε μαρτυρία που να συνδέει τη συμπεριφορά που περιέγραψαν οι μάρτυρες με την οδηγική συμπεριφορά του οδηγού.

Το δικαστήριο κατέληξε ότι η ενώπιον του αποδεκτή μαρτυρία δεν απέδειξε στο ισοζύγιο των πιθανοτήτων την απαίτηση της ασφαλιστικής εταιρείας εναντίον του οδηγού και την απέρριψε.

Θα μπορούσε κάποιος να επιχειρηματολογήσει ότι η έκθεση του οδηγού και του ασφαλισμένου είναι περιορισμένη εφόσον τίθεται η προϋπόθεση της καταδίκης ή της επαρκούς μαρτυρίας για καταδίκη πριν να δυνηθεί να επικαλεστεί την εξαίρεση η ασφαλιστική εταιρεία.

Ωστόσο, καθίστανται και οι δύο ευάλωτοι από το γεγονός ότι μια καταδίκη για κατανάλωση αλκοόλης πέραν του καθορισμένου ορίου θα μπορούσε να ενεργοποιήσει την εξαίρεση και να εξουδετερώσει την κάλυψη. Με ένα – δυο ποτά κινδυνεύουν να κληθούν να καταβάλουν αποζημιώσεις που δυνητικά θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε οικονομική εξαθλίωση τόσο τους ίδιους όσο και τις οικογένειες τους.

Η συγκεκριμένη διατύπωση της εξαίρεσης την μετατρέπει σε τιμωρητική ρήτρα – όποιος καταναλώνει αλκοόλη πέραν του καθορισμένου ορίου τιμωρείται με αφαίρεση της ασφαλιστικής κάλυψης, ανεξάρτητα από το αν η οδηγική συμπεριφορά του ήταν συνετή ή αμελής ή επικίνδυνη / επιθετική. Όμως, στις σύγχρονες κοινωνίες η τιμωρία των ενόχων πρέπει να επιβάλλεται από το ποινικό δικαστήριο κατ' εφαρμογή του ποινικού δικαίου και όχι από την ασφαλιστική εταιρεία μέσω μιας ιδιωτικής ασφαλιστικής σύμβασης.

Πρώτη Παραλλαγή της Τυποποιημένης Εξαίρεσης

Μια παραλλαγή της τυποποιημένης εξαίρεσης που έχει υιοθετηθεί από ορισμένες Κυπριακές ασφαλιστικές εταιρείες έχει ως εξής:

Η Εταιρεία δεν θα έχει ευθύνη να παρέχει κάλυψη (to indemnify) –

- (α) στον οδηγό, αν αυτός βρίσκεται υπό την επήρεια οινοπνευματωδών ποτών ή φαρμάκων ή ναρκωτικών,
- (β) στον Ασφαλισμένο, αν αυτός γνώριζε ότι ο οδηγός βρισκόταν υπό την επήρεια οινοπνευματωδών ποτών ή φαρμάκων ή ναρκωτικών και ο οδηγός αυτός καταδικάστηκε από Ποινικό Δικαστήριο ότι οδηγούσε υπό την επήρεια αυτή ή υπήρχε επαρκής μαρτυρία βάσει της οποίας θα μπορούσε να καταδικαστεί.

Εδώ το στοιχείο της καταδίκης ή επαρκούς μαρτυρίας για καταδίκη αφορά μόνο τον Ασφαλισμένο (τον κάτοχο του ασφαλιστηρίου) σε περίπτωση που

- είτε είναι νομικό πρόσωπο,
- είτε είναι φυσικό πρόσωπο που δεν οδηγεί το όχημα κατά το χρόνο του ατυχήματος.

Το κατά πόσο ο περιορισμός της προϋπόθεσης της καταδίκης ή επαρκούς μαρτυρίας για καταδίκη στον Ασφαλισμένο είναι ηθελημένος ή είναι αποτέλεσμα αμελούς αντιγραφής της τυποποιημένης εξαίρεσης, είναι θέμα της κάθε ασφαλιστικής εταιρείας.

Ο ασφαλισμένος παραμένει εκτεθειμένος κατά τον τρόπο που περιγράφηκε στην προηγούμενη παράγραφο σε σχέση με την τυποποιημένη εξαίρεση. Όμως, με βάση αυτή την παραλλαγή η έκθεση του οδηγού είναι αδικαιολόγητα υπέρμετρη.

Με απλή γραμματική ερμηνεία της εξαίρεσης προκύπτει ότι η ασφαλιστική εταιρεία έχει τη δυνατότητα να αρνηθεί κάλυψη στο πρόσωπο που οδηγούσε το όχημα κατά το χρόνο του ατυχήματος (που μπορεί να είναι ο ασφαλισμένος ή άλλος εξουσιοδοτημένος οδηγός) απλώς και μόνο προσκομίζοντας αποδεκτή μαρτυρία ότι οδηγούσε υπό την επήρεια οινοπνευματωδών ποτών ή ναρκωτικών ή φαρμάκων έστω και αν δεν υπάρχει καταδίκη ή επαρκής μαρτυρία για καταδίκη.

Όσον αφορά τα **οινοπνευματώδη ποτά**, η εξαίρεση ενεργοποιείται:

- ανεξάρτητα από την ποσότητα που καταναλώθηκε – ακόμη και κάτω του καθορισμένου ορίου,
- με τη μαρτυρία οποιουδήποτε, όχι κατ' ανάγκη αστυνομικού της Τροχαίας που διενήργησε άλκοτεστ.

Για παράδειγμα η εξαίρεση ενεργοποιείται σε περίπτωση που η Τροχαία υποβάλλει το οδηγό του ασφαλισμένου οχήματος σε προκαταρκτικό έλεγχο αλκοόλης, η ένδειξη είναι κάτω από 22 εκατομμυριοστά του γραμμαρίου αλκοόλης σε 100 χιλιοστά του λίτρου εκπνοής και δεν του προσάπτεται κατηγορία.

Επίσης η εξαίρεση ενεργοποιείται αν εξασφαλιστεί ανεξάρτητη μαρτυρία ότι ο οδηγός λίγο πριν την οδική σύγκρουση είχε καταναλώσει π.χ. μισό ποτήρι μπίρα (half-pint).

Στην υπόθεση *Commercial General Insurance Ltd v. Ανδρέας Κόνικκος, Αρ. Αγωγής 1022/12, ημερομηνίας 28.04.2018* σύμφωνα με τα ευρήματα του δικαστηρίου ο κάτοχος του ασφαλιστηρίου στη σκηνή του ατυχήματος έφερε σημεία και συμπτώματα μέθης, ήταν επιθετικός, η εκπνοή του μύριζε οινόπνευμα, το πρόσωπο του ήταν κόκκινο και δεν περπατούσε σωστά και αρνήθηκε να προβεί σε προκαταρκτικό έλεγχο αλκοόλης. Παραδέχθηκε κατηγορίες για αμελή οδήγηση, άρνηση να δώσει δείγμα εκπνοής και οδήγηση χωρίς άδεια κυκλοφορίας και απαλλάχθηκε από την κατηγορία για οδήγηση υπό την επήρεια οιοπνευματωδών ποτών κατόπιν διακοπής από την Κατηγορούσα Αρχή.

Το Δικαστήριο εξέτασε τον όρο του ασφαλιστηρίου στον οποίο προνοείται ότι σε περίπτωση κατά την οποία ο κάτοχος του ασφαλιστηρίου οδηγεί το ασφαλισμένο όχημα «υπό την επήρεια οιοπνευματωδών ποτών», η ασφαλιστική εταιρεία έχει δικαίωμα να ανακτήσει τυχόν ποσό με το οποίο έχει αποζημιώσει τρίτα πρόσωπα. Υπό το φως της μαρτυρίας το δικαστήριο διαπίστωσε ότι η μαρτυρία μπορούσε να αποτελέσει το υπόβαθρο για την εξαγωγή συμπεράσματος ότι ο κάτοχος του ασφαλιστηρίου κατά το χρόνο του ατυχήματος οδηγούσε το ασφαλισμένο όχημα υπό την επήρεια οιοπνευματωδών ποτών. Επίσης υπέδειξε ότι δεν είναι απαραίτητη η μαρτυρία εμπειρογνώμονα για να αποδειχθεί ότι κάποιο πρόσωπο ήταν υπό την επήρεια οιοπνευματωδών ποτών.

Όσον αφορά τα **ναρκωτικά**, μια θετική ένδειξη σε νάρκοτεστ αρκεί. Οι συσκευές νάρκοτεστ βέβαια ανιχνεύουν συγκεκριμένες ουσίες αλλά δεν προσφέρουν μαρτυρία κατά πόσο η χρήση τους ήταν παράνομη. Για παράδειγμα ανιχνεύουν την κωδεΐνη που ανήκει στα οπιούχα αναλγητικά. Όμως, αντιβηχικά σιρόπια περιέχουν κωδεΐνη καθώς αναστέλλει το αυτοαντανακλαστικό κέντρο του βήχα. Έτσι, ένας οδηγός με ελαφρύ βήχα κινδυνεύει να θεωρηθεί χρήστης ναρκωτικών τόσο για τους σκοπούς του νόμου όσο και για τους σκοπούς της εξαίρεσης της οδήγησης υπό την επήρεια λόγω της κατάποσης φαρμακευτικού σιροπιού.

Εξάλλου η ασφαλιστική εταιρεία δεν είναι υποχρεωμένη να προσκομίσει τα αποτελέσματα νάρκοτεστ για να μπορέσει να επικαλεστεί την εξαίρεση. Μια άλλη ανεξάρτητη μαρτυρία ότι ο οδηγός λίγο πριν την οδική σύγκρουση είχε κάνει χρήση ναρκωτικών είναι αρκετή.

Ο μεγαλύτερος κίνδυνος που διατρέχει ο οδηγός του ασφαλισμένου οχήματος είναι η ενεργοποίηση της εξαίρεσης λόγω της λήψης **φαρμάκων**. Η ασφαλιστική εταιρεία δικαιούται να επικαλεστεί την εξαίρεση αν διαθέτει μαρτυρία για λήψη ενός οποιουδήποτε φαρμάκου από τον οδηγό του ασφαλισμένου οχήματος χωρίς να απαιτείται απόδειξη:

- κατά πόσο το φάρμακο ήταν συνταγογραφημένο ή όχι,
- κατά πόσο το συγκεκριμένο φάρμακο επηρεάζει την οδηγική συμπεριφορά και σε ποιες ποσότητες,
- για την ποσότητα του φαρμάκου που έλαβε οδηγός,
- ότι κατά το χρόνο του ατυχήματος η ικανότητα του οδηγού για ασφαλή οδήγηση ήταν πράγματι ελαττωμένη.

Συνεπώς, η άνευ προϋποθέσεων διατύπωση της εξαίρεσης μπορεί να στερήσει την ασφαλιστική κάλυψη από όλα εκείνα τα άτομα που λαμβάνουν φαρμακευτική αγωγή π.χ. για ρύθμιση της πίεσης, της χοληστερόλης, του διαβήτη, της αρρυθμίας. Επίσης από άτομα που λαμβάνουν αντιβιοτικά, αντιαλλεργικά κλπ. για αντιμετώπιση πρόσκαιρης πάθησης. Ακόμη χειρότερα μπορεί να στερήσει την ασφαλιστική κάλυψη από ένα οδηγό που απλώς πήρε δυο ασπιρίνες ή μυοχαλαρωτικό ή αντιφλεγμονώδες ή οποιοδήποτε άλλο φάρμακο που πωλείται στα φαρμακεία χωρίς να απαιτείται συνταγή.

Δεύτερη Παραλλαγή της Τυποποιημένης Εξαίρεσης

Άλλη παραλλαγή της εξαίρεσης που έχει υιοθετηθεί από άλλες Κυπριακές ασφαλιστικές εταιρείες είναι και η ακόλουθη:

Η Εταιρεία δεν θα έχει ευθύνη να παρέχει κάλυψη –

(α) στον οδηγό,

(i) αν αυτός οδηγεί υπό την επήρεια οινοπνευματωδών ποτών, φαρμάκων, ναρκωτικών ή άλλων ουσιών, ή

(ii) αν οδηγεί έχοντας καταναλώσει τόση ποσότητα αλκοόλης σε οποιαδήποτε μορφή, ώστε η αναλογία αλκοόλης στην εκπνοή ή το αίμα αυτού να υπερβαίνει το όριο που καθορίζεται από τη σχετική νομοθεσία ή μετά από εργαστηριακές εξετάσεις έχουν ανιχνευθεί ναρκωτικά ανεξάρτητα από ποσότητα στον οργανισμό του, ή

(iii) αν αρνήθηκε ή απέφυγε με οποιοδήποτε τρόπο να παράσχει δείγμα εκπνοής ή δείγμα αίματος για σκοπούς εξακρίβωσης της ποσότητας αλκοόλης στην εκπνοή ή το αίμα αυτού ή απέφυγε να δώσει δείγμα σάλιου για εργαστηριακές εξετάσεις ανίχνευσης ναρκωτικών

(β) στον Ασφαλισμένο, αν αυτός γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει ότι ο οδηγός οδηγούσε υπό την επήρεια οινοπνευματωδών ποτών, φαρμάκων, ναρκωτικών ή άλλων ουσιών ή έχοντας αναλογία αλκοόλης στην εκπνοή ή το αίμα αυτού πέραν από το όριο που καθορίζεται από τη σχετική νομοθεσία.

Εδώ το στοιχείο της καταδίκης ή επαρκούς μαρτυρίας για καταδίκη ελλείπει παντελώς, δεν ισχύει ούτε για τον οδηγό ούτε για τον Ασφαλισμένο. Η άρνηση της κάλυψης καθίσταται ακόμη πιο εύκολη για την ασφαλιστική εταιρεία.

Η εξαίρεση (α) (i) ομοιάζει με την εξαίρεση (α) της πρώτης παραλλαγής της τυποποιημένης εξαίρεσης. Γίνεται χειρότερη με την προσθήκη της επήρειας άλλων ουσιών, χωρίς να προσδιορίζονται αυτές οι άλλες ουσίες. Σε άλλες παραλλαγές προσδιορίζονται ως άλλες «εξαρτησιογόνες» ουσίες. Διερωτάται κανείς αν η ασφαλιστική εταιρεία δικαιούται να επικαλεστεί την εξαίρεση όταν ο οδηγός ήπια ένα φραπέ ισχυριζόμενη ότι αυτός ο οδηγός τελούσε υπό την επήρεια καφεΐνης ή όταν κάπνιζε τσιγάρα ισχυριζόμενη ότι τελούσε υπό την επήρεια νικοτίνης.

Οι εξαιρέσεις (α) (ii) και (iii) έχουν καθαρά τιμωρητικό χαρακτήρα, όπως εξηγήθηκε πιο πάνω.

Η εξαίρεση (β) αφήνει ακόμη πιο εκτεθειμένο τον ασφαλισμένο κυρίως για δύο λόγους. Πρώτο, διότι δεν προϋποθέτει καταδίκη ή επαρκή μαρτυρία για καταδίκη. Δεύτερο, διότι ενεργοποιείται όχι μόνο όταν γνώριζε αλλά και όταν όφειλε να γνωρίζει ότι ο οδηγός οδηγούσε υπό την επήρεια. Παραμένει αδιευκρίνιστο το πότε και κάτω από ποιες περιστάσεις οφείλει ο

ασφαλισμένος να γνωρίζει ότι ο οδηγός οδηγούσε υπό την επήρεια. Εκτός βέβαια αν οι ασφαλιστικές εταιρείες αναμένουν από τον ασφαλισμένο να υποβάλλει σε άλκοτεστ και νάρκοτεστ τον κάθε εξουσιοδοτημένο οδηγό πριν να του επιτρέψουν να οδηγήσει το ασφαλισμένο όχημα. Όπως αντιλαμβάνεστε, ιδιαίτερα εκτεθειμένες παραμένουν οι εταιρείες και οι οργανισμοί που διαθέτουν στόλους οχημάτων.

Πώς επηρεάζονται οι διανομείς ασφαλιστικών προϊόντων

Το άρθρο 4 (4) (δ) του Εκτελεστικού Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1469 της Επιτροπής της 11^{ης} Αυγούστου 2017 για τον τυποποιημένο μορφότυπο παρουσίασης του εγγράφου πληροφοριών για το ασφαλιστικό προϊόν επιβάλλει υποχρέωση αναγραφής σε αυτό οποιωνδήποτε περιορισμών στην κάλυψη. Όπως είδαμε, η εξαίρεση της οδήγησης υπό την επήρεια συνιστά σοβαρό περιορισμό στην κάλυψη και, συνεπώς, θα πρέπει να αναφέρεται στο κατάλληλο σημείο του εγγράφου πληροφοριών για το ασφαλιστήριο μηχανοκινήτων το οποίο παραδίδεται στον πελάτη πριν τη σύναψη της ασφαλιστικής σύμβασης.

Επιπλέον, με βάση το ασφαλιστικό δίκαιο που εφαρμόζεται στην Κύπρο, ο ασφαλιστικός διαμεσολαβητής έχει καθήκον να επιδειξει δεξιότητα και επιμέλεια κατά την παροχή πληροφοριών και συμβουλών έτσι ώστε ο πελάτης να αντιληφθεί τους όρους που προτείνει ο ασφαλιστής. Οφείλει να φέρει ρητά σε γνώση του πελάτη του την ύπαρξη περιοριστικών προνοιών ή εξαιρέσεων, να συζητήσει μαζί του τη φύση του προβλήματος και να λάβει λογικά μέτρα είτε να εξασφαλίσει εναλλακτική ασφάλιση, αν υπάρχει διαθέσιμη, είτε εναλλακτικά να συμβουλέψει τον πελάτη του ως προς τον καλύτερο τρόπο ενέργειας έτσι ώστε οι επιχειρηματικές διαδικασίες του να συνάδουν με οποιοσδήποτε απαιτήσεις που διατυπώνονται στο ασφαλιστήριο.⁹

Συνεπώς, ο ασφαλιστικός διαμεσολαβητής οφείλει να επιστήσει την προσοχή του ασφαλισμένου στην εξαίρεση της οδήγησης υπό την επήρεια και να επεξηγήσει τις επιπτώσεις της στην κάλυψη ανάλογα με το λεκτικό της ασφαλιστικής εταιρείας. Το ζήτημα αυτό εξετάστηκε στην υπόθεση **Μινέρβα ν. Ζαχαριάδη** (πιο πάνω) όπου λέχθηκαν τα εξής:

*... λήφθηκαν επαρκείς ενέργειες και μέτρα για να έλθει η εν λόγω εξαίρεση εις γνώση του ασφαλισμένου πριν τη σύναψη της συμφωνίας. Θεωρώ για το συμπέρασμα μου αυτό, ιδιαίτερης σημασίας το ότι η συγκεκριμένη εξαίρεση **εξηγήθηκε** στον ασφαλισμένο από το διαμεσολαβητή κατά την υποβολή της πρότασης και πριν τη σύναψη της συμφωνίας αλλά και την προσπάθεια που είχε γίνει για να καταστεί **εμφανής** στο κείμενο της πρότασης ασφάλισης η συγκεκριμένη πρόνοια με τη χρήση της έντονης γραμματοσειράς και φόντου διαφορετικού χρώματος.*

Ο χειρισμός της εξαίρεσης στο Ηνωμένο Βασίλειο

Στο Ηνωμένο Βασίλειο είχαν εκφραστεί ανησυχίες ότι οδηγοί με ελάχιστη ποσότητα αλκοόλης στο αίμα τους ή που έλαβαν συνταγογραφημένα φάρμακα θα μπορούσαν να εμπίπτουν στην εξαίρεση.¹⁰ Ο διευθυντής του συνδέσμου Βρετανών ασφαλειομεσιτών British Insurance Brokers' Association (BIBA) σχολίασε: «Αυτές οι εξαιρέσεις έχουν παρεισφρήσει σε ορισμένα λεκτικά ασφαλιστηρίων για να αποτρέψουν την οδήγηση σε κατάσταση μέθης. Θα μπορούσαν να έχουν μη προτιθέμενες συνέπειες. Θα πρέπει κάποιος πράγματι να καταδικαστεί για οδήγηση σε

⁹ *Harvest Trucking Co Ltd v. PB Davis Insurance Services (1991)*

¹⁰ *Insurer confusion over drinking and driving – BBC News, 24.3.2012*

κατάσταση μέθης; Θα μπορούσε κάποιος να λάβει φαρμακευτική αγωγή που τότε θα ακύρωνε την ασφάλιση του;»

Το καλοκαίρι του 2011 η ασφαλιστική εταιρεία Zurich εισήγαγε στο ασφαλιστήριο της εξαίρεση της οδήγησης «υπό την επήρεια αλκοόλης ή άλλων ουσιών που επηρεάζουν αρνητικά την ικανότητα του προσώπου να οδηγεί». Κατόπιν πιέσεων που ασκήθηκαν από τον BIBA αναγκάστηκε να αποσύρει την εξαίρεση και σε επιστολή της προς τους ασφαλειομεσίτες εξήγησε ότι: «Η πρόθεση πίσω από την εισαγωγή της εξαίρεσης ήταν να αποτραπεί συμπεριφορά που συνεισφέρει σε χιλιάδες θανάτους και τραυματισμούς σε οδικά ατυχήματα κάθε χρόνο. Ενώ διατηρούμε τις προσδοκίες μας να είμαστε κοινωνικά υπεύθυνη εταιρεία, έχουμε λάβει υπόψη την ανατροφοδότηση που μας παρείχαν οι ασφαλειομεσίτες. Τώρα θα αποσύρουμε εντελώς την εξαίρεση».

Η ασφαλιστική εταιρεία Allianz απέσυρε την εξαίρεση τρεις εβδομάδες ύστερα από την εισαγωγή της και δήλωσε: ¹¹ «Σίγουρα θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε ότι το να αποζημιώνεται κάποιος για τη ζημιά που υπέστη το δικό του όχημα αν ήταν υπό την επήρεια αλκοόλης και/ή ναρκωτικών, δεν είναι ικανοποιητικό από άποψη οδικής ασφάλειας. Αλλά θα μπορούσατε να προβάλετε το ίδιο επιχείρημα για κατόχους ασφαλιστηρίων που υπερέβαιναν το όριο ταχύτητας ή διέπραξαν κάποιο άλλο αδίκημα οδικής κυκλοφορίας όπου δεν υπάρχει επίκληση αυτής της ρήτρας.»

Μια έκθεση του BIBA το 2012 προειδοποιεί ότι η τάση για αυστηρότερες ρήτρες εξαίρεσης της οδήγησης υπό την επήρεια θα μπορούσε να προκαλέσει προβλήματα στους ασφαλιστές και τους πελάτες τους και υπέδειξε ότι υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη να βεβαιωθούν οι ασφαλιστές ότι οι πελάτες τους αντιλαμβάνονται τις επιπτώσεις τέτοιων ρητρών και ότι πρέπει να καθορίζουν σαφώς το τι σημαίνει «υπερβολική κατανάλωση αλκοόλης».¹²

Από μια έρευνα στο διαδίκτυο διαπιστώθηκε ότι η τεράστια πλειοψηφία των ασφαλιστηρίων στόλων οχημάτων στην Αγγλική ασφαλιστική αγορά δεν περιλαμβάνουν την εξαίρεση της οδήγησης υπό την επήρεια ούτε για την κάλυψη της ευθύνης έναντι τρίτου ούτε για την κάλυψη της ίδιας ζημιάς (του ασφαλισμένου οχήματος). Πολλά ασφαλιστήρια περιλαμβάνουν την εξαίρεση μόνο σε σχέση με το ωφέλημα προσωπικών ατυχημάτων του οδηγού και με την κάλυψη νομικής βοήθειας.¹³

Αξιοσημείωτο είναι ότι η Zurich έχει μετατρέψει την εξαίρεση σε επιπρόσθετη κάλυψη στο ασφαλιστήριο στόλου οχημάτων ως εξής:

Νομικά Έξοδα

Σε σχέση με οποιοδήποτε συμβάν που μπορεί να είναι το αντικείμενο κάλυψης δυνάμει του παρόντος μέρους θα πληρώσουμε επίσης το κόστος νομικών υπηρεσιών που διευθετούνται από εμάς για την υπεράσπιση κατηγορίας για ανθρωποκτονία, για πρόκληση θανάτου λόγω επικίνδυνης οδήγησης ή για πρόκληση θανάτου λόγω αμελούς οδήγησης ενόσω υπό την επήρεια οινοπνευματωδών ποτών ή ναρκωτικών.

¹¹ Στην εκπομπή Money Box του BBC.

¹² Drinking deviations, International Travel & Health Insurance Journal

¹³ Π.χ. AXA, Allianz, AIG, QBE, AVIVA, MS Amlin, Unicorn, Arista, Pen, NIG, Covea.

Συμπεράσματα

Όπως θα πρέπει να έγινε αντιληπτό οι επιπτώσεις της εξαίρεσης της οδήγησης υπό την επήρεια σε εταιρείες και οργανισμούς που διαθέτουν στόλους οχημάτων μπορεί να είναι ολέθριες. Ενώ διαθέτουν ασφαλιστήριο, ύστερα από την υποβολή της απαίτησης μπορεί να ανακαλύψουν ότι λόγω της ευρύτητας της εξαίρεσης δεν διαθέτουν ασφαλιστική κάλυψη. Θα ήταν συνετό εκ μέρους τους στα πλαίσια της διαχείρισης των ασφαλίσιμων κινδύνων να μελετήσουν προσεκτικά το λεκτικό της εξαίρεσης για να αποφασίσουν πώς θα το αντιμετωπίσουν.

Η εξαίρεση μπορεί να καθιστά ακατάλληλο το ασφαλιστήριο για ένα πελάτη διότι κατά την κρίση του δεν ικανοποιούνται οι ασφαλιστικές του ανάγκες. Μια πρώτη προσέγγιση θα μπορούσε να είναι η διαπραγμάτευση της εξ ολοκλήρου διαγραφής της εξαίρεσης από το ασφαλιστήριο. Στο Ηνωμένο Βασίλειο οι ασφαλιστικές εταιρείες έχουν διαγράψει την εξαίρεση, δεν βλέπω το λόγο γιατί στην Κύπρο να επιμένουν στη διατήρησή της.

Αν η ασφαλιστική εταιρεία επιμένει στη διατήρηση της, η εφαρμογή της εξαίρεσης θα πρέπει τουλάχιστον να καταστεί δικαιότερη με ένα ηπιότερο λεκτικό ως ακολούθως:

Η Εταιρεία δεν θα έχει ευθύνη να παρέχει κάλυψη –
(α) στον οδηγό, αν αυτός βρίσκεται υπό την επήρεια οινοπνευματωδών ποτών ή φαρμάκων ή ναρκωτικών,
(β) στον Ασφαλισμένο, αν αυτός γνώριζε ότι ο οδηγός βρισκόταν υπό την επήρεια οινοπνευματωδών ποτών ή φαρμάκων ή ναρκωτικών,
και ο οδηγός αυτός καταδικάστηκε από Ποινικό Δικαστήριο ότι οδηγούσε υπό την επήρεια οινοπνευματωδών ποτών, ναρκωτικών ή φαρμάκων κατά τρόπον ώστε η ικανότητα του προς ασφαλή οδήγηση να είναι ελαττωμένη κατά παράβαση του άρθρου 9 (1) του Ν. 86/72 ή υπήρχε επαρκής μαρτυρία βάσει της οποίας θα μπορούσε να καταδικαστεί γι' αυτό το αδίκημα.

Με αυτό το λεκτικό η εξαίρεση δεν ενεργοποιείται απλώς και μόνο λόγω κατανάλωσης αλκοόλης πέραν του καθορισμένου ορίου κατά παράβαση του άρθρου 5 του Ν. 174/86 και έτσι παύει να θεωρείται τιμωρητική.

Η εξαίρεση ενεργοποιείται μόνο στις περιπτώσεις ελαττωμένης ικανότητας προς ασφαλή οδήγηση και αυτό θα πρέπει να αποδεικνύεται με καταδίκη ή επαρκή μαρτυρία για καταδίκη του οδηγού. Έτσι η λειτουργία της εξαίρεσης καθίσταται προστατευτική – προστατεύει επαρκώς την ασφαλιστική εταιρεία από τη συμπεριφορά των ασφαλισμένων της που λόγω μέθης/ναρκωτικών/φαρμάκων δεν μπορούν να ελέγξουν το αυτοκίνητο που οδηγούν.